

passatge on és visible la imitació de l'estil del romanx trobadoresc: «tant és ma dona bella e gençor, que amor m'a fets vençre e sobrar molts cavallers ---» (cap. 64, *NCl.* II, 50.7, cita inexacta en *AlcM*); ja a priori hauríem de creure, tractant-se d'un comparatiu sintètic (espècie eliminada en cat., fora de les tres o quatre excepcions comunes a totes les llengües de la família), que no és genuí en la llengua, i el fet d'usar-lo sense valor comparatiu acaba de confirmar-ho.²

En occità, en canvi, aquesta forma aconseguí vida tan robusta, que ha sobreviscut popularment en algun parlar modern; almenys l'antic nominatiu *gèncer* s'ha mantingut en el bearnès muntanyenc, conservant fins i tot el valor comparatiu: «it cercà ed jènse betètx» ('aneu a cercar el vedell més bo, més gras') en la traducció de la paràbola del Fill Pròdig feta per un felibre de la Vall de Baretons, *yénses* «(les) plus belles» en escrits de les valls d'Aspa i d'Ossau.³

Vida pollent que ens explica que l'oc. ant. creés damunt aquest adjectiu el verb derivat *agensar*, exactament paral·lel, i fins igual, a *abelir* derivat de *bel*, o *agradar* derivat de *grat*: *tant m'agensa* 'tant m'agrada' igual a *tant m'abelis vostre cortés deman que ---*. El text de Peire Vidal mostra vivament la interdependència de l'adjectiu *gent* i *gençor*, *gèncer*, amb el verb *agensar*: «ab l'alén tir vas mé l'aire / qu'eu sen venir de Proensa; / tot quant es de lai m'agensa, / sí que, quan n'aug ben retraire, / eu m'o escout en rizén / --- / e qui qu'en sia lauzaire, / de ben que-n diga noi men, / que-l mèlher es, ses contén, / e-l gèns'er qu'el món se mire» (Appel, *Chr.*, 23.3, 23.21).

Agensar es creava sobre *gensor*, *gèns'er* i *gent*, *genta*, igual que hi havia *alçar* al costat de *alçor*, *alt*, o *forçar* i *esforçar* al costat de *forçor*, *fort*: creació majorment fàcil pel fet que la -r final en síl·laba àtona aviat deixà ja de pronunciar-se en llengua d'oc (del comparatiu *májer* es formà un femení *maja* en mant parlar modern). De la llengua d'oc el verb passà manllevat sense dubte al francès, on *agencer* no apareix fins al S. XIII (data ben tardana en una llengua de literatura ja tan copiosa en el S. XII, i fins en els x i XI); cal eliminar, naturalment, el postulat *AGENTIARE, que apareix en els manuals (d'ençà del *DGén.*), i que mai no pogué crear-se en llatí vulgar; no deixem d'observar també que *agensar* és sempre intransitiu i no pas com l'*agencer* transitiu, recent, del francès modern.⁴

D'acord amb això, és també probable que en català fos també calc de la llengua d'oc. El trobem en poesia solament: «ne-m plau viure ne morir, ne bé ne mal no m'agensa» en el trobador rossellonès Ponç d'Or-tafà (S. XIII); «per la sua gran prudença / yo l'acompar a sent Pau: / est és mestre Nicolau / Sacosta, qui molt m'agensa»; «Mestre P. March, framenor, / (bell parlar ab gran loqüença) / la gent gita de error / parlant-los ab gran sciença: / entre-ls sciénts molt m'agensça, / car lloada per la gent, / de llevant e de ponent / són, per la sua prudença», Turmeda (*Div.*, 57b, 60e); *gençar* o bé *gençar* tindria el significat de «adapter, disposar a» en Cerverí de Girona (Ug., 13.35), segons Jeanroy (*ARom.* XXIII, 15), però ja es veu que és text

litigiós, poc clar.

Fora d'això *agençar* [manca Labèrnia; primer el regista Bulbena; Dicc. Ortogràfic] no es propaga fins a alguns escr. Renaix., ara amb el sentit tr. (Aguiló, Ruyra), imitat del francès, i no ha esdevingut pas general. El substantiu *agençament* sí que apareix en prosa antiga, particularment en Lull: «sobrefluit d'ornats vestiments e *agensament* de faysons e desordenats pensaments fan a hom trencar lo sacrament de matrimoni», «la qual sabor e plaer atroba la bocha per *agençament* de salses e d'altres coses» (*Doctr. Pu.*, ed. Gili, p. 70; *Blanq.*, *NCl.* I, 159.21).

CPt.: *Gendarme* [no Lab. ni Vogel; *DOrt.*], pres del fr. *gendarme*, que parteix de la locució *gens d'armes*; *gendarmeria* [id.].

Gentilhome: *gentil hom* [fi S. XIV, *Cròn.* del Cerimoniós; la cita del *AlcM* no és de Lull, sinó del modernitzador Bonllabi del S. XVI]; freqüent en JoMartorell, on veiem sempre *gentil hom* sing. i no està sol·dat puix que en plural és *gentils hòmens*: «lo terç és del examen que deu ésser fet al *gentil om* o generós qui vol rebre l'orde de cavalleria», «digau-me, *gentil om*, hon és mon senyor lo comte de Varoïc?», «seguís que un *gentil om* de linatge antic e natural de Bretanya, anant en companya de molts altres *gentils hòmens* qui a la gran festa anaven, aturà's més darrer de tots», «e per causa de açò som partits de Bretanya trenta *gentils hòmens* de nom e de armes, disposts per a rebre l'orde de cavalleria»; «qualsevulla cavaller o cavallers, o *gentil hòmens* que volguessen junyir o fer armes».

Sempre sense -e: «com l'hermità oí parlar al *gentil om* que anava a rebre l'orde de cavalleria», «qual se vulla cavaller o *gentil om*», «en aquesta capella no y podia ésser soterrat negú qui cavaller no fos: e si era *gentil om*, portaven-lo a la sglésia major», «com la donzella ama lo *gentil hom* o cavaller per son delit, lo qual serà fart de rahó ab les paraules molt affables, qui vida vos donen per un any» (Ag. I, 12, 78, 90, 92, 93, 129, 131, 154; II, 62; =Riq., p. 345; *gentil hom* i *gentil dona*, *Vocab. Cat.-Al.* 1502, §§ 392, 402). *Gentilhome* no sé que aparegui fins a Bonllabi, *DTò*: i Lacav.

Genealogia [1420, *CoDoACA* xxxvi, 308; oc. ant. *generologia*, *Brev. d'Amor*], compost savi format amb el gr. γενεα *'llinatge'*; *genealògic* [geneològic, 1676, *AlcM*]; *genealogista* [Lacav.]. *Genearca*.

¹ En un text del S. XV adduït per Comes, *Lib. de coses Ass.*, 294, cal llegir sense dubte: «lexant-se de cantar, parlant ab llengua catalana, li dix ab *gente* continensa les coples següents ---». És clar que el context no permet separar *gent* e *continensa* (com s'ha imprès), que no tindria sentit. És doncs un cas de l'adjectiu femení *genta* amb grafia oriental. El nom de l'*Estany Gento* a Cabdella deu ser el mateix (*LleuresC.*, 202; *E. T. C.* I, 148), sens dubte vell manlleu de l'occità amb adaptació a la fonètica del pre-català pallarès. — ² D'aquí el malentès de Josep Carner (estergit després per algun imitador seu) de pendre'l per un abstracte en -or. Disbarat lingüístic